

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

**Fakulteten för veterinärmedicin
och husdjursvetenskap**
Institutionen för kliniska vetenskaper

Veterinära Rådgivningssamtal -Faktorer som påverkar genomförandet av diskuterade råd

Lowa Göransdotter

*Uppsala
2018*

Examensarbete 30 hp inom veterinärprogrammet

*ISSN 1652-8697
Examensarbete 2018:20*

Veterinära Rådgivningsamtal – Faktorer som påverkar genomförandet av diskuterade råd

Veterinary advisory service – Factors affecting implementation of discussed advice

Lowa Göransdotter

Handledare: Catarina Svensson, institutionen för kliniska vetenskaper

Biträdande handledare: Ulf Emanuelson, institutionen för kliniska vetenskaper

Examinator: Nils Fall, institutionen för kliniska vetenskaper

Examensarbete i veterinärmedicin

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: Avancerad nivå, A2E

Kurskod: EX0830

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2018

Delnummer i serie: Examensarbete 2018:20

ISSN: 1652-8697

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: kommunikation, veterinär, djurhälsorådgivning, mjölkproduktion, motiverande samtal

Key words: communication, veterinary, herd health management, milkproduction, motivational interviewing

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för kliniska vetenskaper

SAMMANFATTNING

Att förebygga sjukdom snarare än att bota blir allt viktigare då det är fördelaktigt både för djuren och deras skötare. Bristande kommunikation har lyfts fram av flera forskare som ett hinder för veterinärer i deras arbete med djurhälsoprogram. Målet med den här studien var att identifiera potentiella faktorer kring rådgivningssamtalet som kan påverka utfallet. Ett sekundärt mål var att beskriva anledningar till att åtgärder genomförts eller inte genomförts.

Studien byggde på material som samlades in i projektet ”Motiverande samtal som verktyg för minskad antibiotikaanvändning i animalieproduktionen”. Materialet bestod av elektroniska enkäter från 37 veterinärer och 114 enkäter som deras samtalspartners besvarade via telefonintervjuer. Veterinärerna var uppdelade i två grupper, 19 veterinärer utbildades i samtalsmetodiken motiverande samtal (MI) och 18 stycken utgjorde en kontrollgrupp som inte fick någon utbildning. Kontrollgruppen gjorde 86 rådgivningsbesök vilka även följts upp avseende andel diskuterade åtgärder som genomförts och anledningar till varför eller varför de inte genomförts. Sambandet mellan olika faktorer kring rådgivningssamtalet och andelen genomförda råd vid uppföljningen analyserades med Spearman’s Rank korrelation. Veterinärerna i MI-gruppen hann genomföra 28 rådgivningssamtal under tiden som den här studien pågick. Dessa samtal har inte följts upp avseende genomförda åtgärder än. Jämförelser mellan kontroll- och MI-gruppen av upplevd samtalskvalitet vid rådgivningsbesöken gjordes med Mann-Whitney U-test.

För kontrollgruppen följdes 405 råd upp, varav 51% genomfördes helt, 26% delvis och 22% inte alls. Det sågs ett positivt samband mellan både samtalspartnerns och veterinärernas uppskattning om sannolikhet för att åtgärderna skulle genomföras med hur nöjda de var med insatsen efter uppföljningen. Det hittades även ett positivt samband mellan antal råd och andelen genomförda råd. Det framkom många anledningar till att råd genomfördes eller inte, vilka diskuteras utifrån aspekter att ta hänsyn till i rådgivningen. Både kontroll- och MI-veterinärernas samtalspartners var mycket nöjda med samtalen och det förelåg ingen skillnad mellan grupperna. MI-gruppen hade dock inte hunnit göra alla sina rådgivningsbesök så det är möjligt att resultatet kan ändras när hela materialet kan studeras.

Veterinärerna var hårdare i sin egen bedömning av den egna insatsen än vad deras samtalspartners var. Flera samtalspartners uttryckte att det var en positiv upplevelse att diskutera med sin veterinär. Veterinären gav stöd i vilka åtgärder som var viktiga, hjälpte till med lösningar när gården kört fast och botade hemmablindhet.

SUMMARY

Preventing disease rather than curing is becoming increasingly important as it is beneficial for both the animals and their caretakers. Poor veterinary communication has been highlighted by several researchers as an obstacle for veterinarians and farmers to work together with herd health management programs. The aim of this study was to identify potential factors concerning the advisory conversation that could affect the outcome. A secondary objective was to describe reasons for implementing or not implementing the discussed actions.

The study was based on materials collected in the project "Motivational interviewing as means to decrease antimicrobial drug use in animal production". The material consisted of electronic surveys from 37 veterinarians and 114 questionnaires answered by their collocutors via telephone interviews. The veterinarians were randomized into two groups, of which 19 veterinarians were trained in motivational interview (MI) and 18 served as an untrained control group. The control group made 86 advisory visits, which were also followed up for the proportion of implemented actions and the reasons why or why not these were implemented. The relationship between various factors concerning the advisory visit and the proportion of implemented actions in the follow-up was analyzed by Spearman's Rank Correlation. Veterinarians in the MI group made 28 advisory visits during the study period. These visits have not been followed up regarding implemented actions yet. Comparisons between the control and the MI group of perceived conversation quality of the advisory visits were made with Mann-Whitney U test.

A total of 405 proposed actions were followed up, of which 51% were fully implemented, 26% were partly implemented and 22% were not implemented at all. There was a positive correlation between both the collocutors' and the veterinarians' estimate of the likelihood that the actions would be implemented and their satisfaction of the effort of implementing actions at the follow-up. A positive correlation was found between the number of proposed actions and the proportion of implemented actions. There were many reasons why actions were implemented or not and these are discussed based on aspects to be considered in the counseling. The collocutors of both groups of veterinarians were very satisfied with the advisory visits and there was no difference between the groups. However, the MI group had not been able to do as many advisory visits as the control group, so there is reason to believe that the result may change when the entire material can be studied.

Veterinarians were more critical in their assessment of their own achievement than were their collocutor. Several collocutors mentioned that it was a positive experience to discuss with their veterinarian. The veterinarian supported farmers' decision making about which actions that were important, contributed to solutions when the farm managers had reached a deadlock and cured "home-blindness".

INNEHÅLL

Inledning.....	1
Litteraturoversikt.....	1
Det moderna mjölkföretaget – utmaning eller möjlighet för veterinär rådgivning?	1
Metodik i djurhälsorådgivning	2
Hälsoplaner	4
Stallskolor	4
Djurhälsorådgivning i praktiken	4
Faktorer kopplade till att diskuterade råd genomförs	5
Motiverande samtal	7
Material och metoder	8
Editering av data och statistisk analys	9
Resultat.....	11
Deskriptiv statistik.....	11
Genomförande av diskuterade råd.....	12
Motiverande samtal som faktor i djurhälsorådgivning.....	15
Jämförelse MI- och kontrollgruppen	15
Diskussion	16
MI i djurhälsorådgivning	17
Anledningar till att råd genomförts eller inte/delvis genomförts	18
Studiematerial.....	19
Konklusion	20
Tack.....	201
Referenser.....	22
Bilaga 1	1
Bilaga 2	3
Bilaga 3	4
Bilaga 4	5

INLEDNING

Sedan länge har det talats om att förebyggande djurhälsovård är framtidens veterinära arbetssätt (Radostits et al., 1986; Noordhuizen et al., 1986 se Hall & Wapenaar 2012). Cannas da Silva et al. (2006) uttrycker sig så starkt som att om nötpraktiserande veterinärer vill ha något jobb i framtiden är detta ett tåg de måste hoppa på. Dessvärre upplever lantbrukare att veterinärer inte har ett tillräckligt framåtsyftande förhållningssätt och att de är dåliga på att reflektera över och diskutera sjukdomsförekomst med dem (Duval et al., 2017).

En rad forskare från olika länder har undersökt hur lantbrukare upplever veterinärens roll i förebyggande djurhälsovård. Bristande kommunikation återkommer flera gånger (Derks et al., 2013a, Rawley 2015, Duval et al., 2017).

Motiverande samtal (förkortas MI för engelskans motivational interviewing) används inom flera områden där man vill hjälpa människor till förändring, till exempel den humana beroendevården. Andan i motiverande samtal handlar om att locka fram samtalspartnerns motivation till förändring (Millner & Rollnick, 2013). Britt et al. (2004) förutspår att MI kommer att öka tillfredställelsen hos både den som utför MI och hos samtalspartnern. Samtalspartnern känner sig lyssnad på och sedd och utföraren av MI lär sig känna igen processen som leder till förändring.

Målet med den här studien var att undersöka faktorer som potentiellt kan påverka att, eller sannolikheten för att, råd genomförs efter veterinära rådgivningsbesök. En faktor som undersöktes var om veterinären gått MI-utbildning eller ej. Ett kompletterande mål var att beskriva olika anledningar till att åtgärder genomfördes eller inte genomfördes.

LITTERATURÖVERSIKT

Det moderna mjölkföretaget – utmaning eller möjlighet för veterinär rådgivning?

Dagens mjölkföretag kan grovt delas upp i de traditionella familjejordbruken och de ofta större mer företagsmässiga jordbruken (Cannas da Silva et al., 2006). Att utvecklingen går allt snabbare mot de sistnämnda visar statistiken. Antalet mjölkbesättningar i Sverige har minskat stadigt, samtidigt som antalet kor per besättning ökar och mjölkproduktionen per ko stiger. År 2015 var 82,5% av mjölkorna anslutna till svenska kokontrollen, det fanns i genomsnitt 80,5 kor/besättning och i hela landet var 3068 besättningar anslutna. Det kan jämföras med år 1995 när 80% av korna var anslutna till kokontrollen, fördelade på 11 814 besättningar med i genomsnitt 33 kor i varje. År 1995 var medelavkastningen per ko och år 8 083 kg ECM (energikorrigerad mjölk) och 2015 hade den stigit till 9 903 kg ECM (Växa Sverige, 2016).

Strukturomvandlingen kan ses som både utmaning och möjlighet för det veterinära arbetssättet. Utmaning då större enheter ger fler djur på ett ställe med ökat smittryck vilket kan skapa djurväl-färd- och produktionsproblem (Radostits et al., 2007). Att få till bra skötselrutiner och ha fungerande journal-föring är en utmaning för att få det dagliga arbetet att flyta på (Nilsson, 2009). De större företagen har en annan struktur och veterinären behöver ha

god kunskap om hur mjölkföretagen fungerar för att ta en roll som passar i systemet (Sumrall, 2011). De större och mer intensiva företagen är mer kostnadsmedvetna, varför veterinären behöver motivera den ekonomiska fördelen med besättningshälsoarbete (Radostits, 2001). Möjligheterna finns i att det blir lättare att gruppera djuren efter till exempel ålder eller juverhälsostatus. Det går att ha specialiserad personal till olika ansvarsområden. Att jobba förebyggande och med utbildning av personalen blir viktigare då sjukdomsutbrott och suboptimala rutiner påverkar en större grupp djur.

Den snabba digitaliseringen är också en möjlighet och resulterar i flera nya hjälpmedel för att övervaka djurhälsan. Exempel på det är transpondrar som fästs på kon och registrerar aktivitet som används för brunstpassning och övervakning av ätbeteende (Växa Sverige, uå). Ett annat exempel är värmekameror som mäter juvertemperatur i samband med mjölkning vilket detekterar begynnande mastiter innan de bryter ut så att tidiga åtgärder kan sättas in (Agricam AB, 2013). Digitaliseringen kan även vara en utmaning då datamängden att analysera i en besättningsutredning blir större och det kan vara svårt att sälla ut den information som verkligen är relevant.

Stora gårdar med anställd personal och mycket djur behöver ett systematiskt arbetssätt. Sumrall (2011) skriver att veterinärens förmåga i framtiden inte kommer att bedömas utifrån hur väl veterinären utför behandlingar utan snarare hur väl veterinären lyckas med att få gårdens personal att implementera förebyggande åtgärder. Veterinärens roll blir till stor del att undervisa människorna på gårdarna om hur utfodrings- och skötselrelaterade sjukdomar kan förebyggas. Veterinärens mål bör vara att föra vidare sin kunskap för att förbättra djurhälsan och -välfärden på gårdarna. För att nå fram krävs god kommunikationsförmåga och att kunna hantera olika typer av människor (Sumrall, 2011).

Metodik i djurhälsorådgivning

Sibely (2016) skriver att lyckat djurhälsoarbete resulterar i hälsa, välfärd och ekonomisk fördel för alla. Djurhälsoarbetet kommer utvecklas över tid och bli en integrerad del av djurhållningen och veterinärprofessionen. För att lyckas med djurhälsoprogram krävs tre saker, skriver Radostits (2001): en framåtsyftande lantbrukare, en entusiastisk och kompetent veterinär och ett system för insamling av djurhälso- och produktionsdata. Cannas da Silva et al. (2006) beskriver att djurhälsoprogram behöver ha en struktur. De föreslår att det inleds med en utvärdering av gårdens styrkor, möjligheter, svagheter och hot, som veterinären och lantbrukaren gör tillsammans. Detta blir underlaget för att sätta upp mål. Målen ligger sedan till grund för vilka parametrar som ska övervakas under gårdsbesöken. Gårdsbesöken bör vara planerade med jämna intervall och vara fokuserade på rådgivning, medan konkreta åtgärder som avhorningar bör tas vid separata besök. Ett planerat gårdsbesök består av tre delar: (1) förberedelse, (2) utförande och (3) uppföljning. Besöken bör inte vara längre än två timmar, uppföljningen kan vara att konsultera en foderrådgivare eller att analysera prover och rapportera resultaten till lantbrukaren. Det är även viktigt med en skriftlig, kort rapport för att sammanfatta besökets innehåll. Arbetet leder sedan fram till riktlinjer för välfungerande rutiner kring djurhälsan på gården.

Även Radostits (2001) påtalar vikten av att identifiera lantbrukarens mål innan ett djurhälsoprogram startas. Han beskriver även att uppföljning och anpassning av åtgärder är viktiga delar i djurhälsorådgivningen. När besättningen går med i ett djurhälsoprogram är det lämpligt att börja med att lösa uppenbara sjukdoms- eller produktionsproblem. Det ger veterinären möjlighet att lära känna gården och hitta nya områden med förbättringspotential. Radostits (2001) ser däremot inte något problem i att rutinaktiviteter som avhorning eller kastrationer utförs vid de planerade besöken utan ser det som en möjlighet att komma till gården och observera besättningen. Akutbesök förekommer oberoende av de planerade besöken men bör följas upp genom att diskutera diagnos, behandling och möjlighet att begränsa sjukdomsspridningen.

Mee (2007) ser akutbesöken som en möjlighet att inleda en diskussion kring mer systematiskt och förebyggande arbete (kring fertilitet). Han ser liksom Radostits (2001) att det är lämpligt att börja med de uppenbara problemen i besättningen som en start för vidare arbete. Även Mee (2007) tar upp att förberedelse och analys av tillgängliga siffror är viktigt, sätta mål och följa upp dem. Författaren beskriver även ett sätt att formulera råd som kallas SMART. SMART står för att råden ska vara Specifika, Mätbara, Uppnåeliga (Attainable/Achievable), Relevanta och Tidsbestämda, och bör delas upp i delmål för att lättare kunna följas upp. Även Speksnijder et al. (2017) och Sibley (2006) formulerar råd enligt SMART-principen.

Mee (2007) tar även upp verktyget ”standard operation procedures” (SOP) som är instruktioner för hur en rutin ska genomföras. Det underlättar arbetet på gårdarna och veterinären har en viktig roll i att vara med och utforma välfungerande SOPar som förbättrar djurhälsan.

I djurhälsoarbetet ingår att undersöka (hela) besättningen. Radostits et al. (2007) beskriver ett sätt att undersöka en besättning. Det första steget är att definiera fokus för undersökningen och definiera vad som är ett ”sjukdomsfall” och om dessa är kliniska eller subkliniska. I samband med detta beskrivs förekomsten av problemet i besättningen och vilka djur det är som drabbas. Här är faktorer som tidpunkt på året, djurens ålder och produktionsstadium, nutritionsstatus, genetiska samband, vaccinations- eller immunitetsstatus, inhysning och skötsel viktiga att beakta. Skillnader mellan ”fall” och friska individer behöver definieras för att kunna göra analyser av riskfaktorer. Med hjälp av denna deskriptiva epidemiologi kan problemet sannolikt misstänkas vara infektiöst, utfodringsrelaterat, ärftligt eller orsakat av bristande skötselrutiner. Många problem är multifaktoriella varför det kan vara svårt att utröna vilken orsak som har störst inverkan och därför ger bäst effekt av att korrigera. Det kan krävas ytterligare diagnostiska tester för att bekräfta diagnosen, eller så pekar data mot specifika områden som kan åtgärdas. Vid komplexa hälsoproblem kan den bakomliggande orsaken vara svår att fastställa, då kan det vara aktuellt med provbehandling. Provbehandlingen behöver då följas upp för att ta reda på om den fick önskat utfall. Waldner och Campbell (2006) beskriver ett snarlikt tillvägagångssätt för att utreda besättningsproblem. De påtalar även möjligheten att ta hjälp av experter på områden som utbrottsutredning eller laboratediagnostik.

Hälsoplaner

Att använda skriftliga hälsoplaner är ett verktyg i djurhälsorådgivningen. Sibley (2006) beskriver hälsoplanen som en formell, praktisk och strukturerad förebyggande plan för en besättning eller en grupp av djur. Planen bygger på principer för sjukdomskontroll och veterinär hälsovård, det vill säga övervakning, riskanalys, riskhantering och fungerande rutiner. Det är ett levande dokument som behöver följas upp och uppdateras för att anpassas efter gårdens behov och förutsättningar. Exempel på områden för en hälsoplan är juverhälsa, klövhälsa, reproduktionsstörningar, kalvhälsa och metaboliska störningar (Anneberg et al., 2016).

Stallskolor

Ett annat sätt att bedriva djurhälsoarbete är att skapa ett strukturerat forum för lantbrukares erfarenhetsutbyte i så kallade stallskolor. Stallskolor beskrivs av Vaarst et al. (2007). De har inspirerats av så kallade farmer field schools, som använts för att utbilda lantbrukare i utvecklingsländer, och så kallade Erfa-grupper som finns i bland annat Danmark och Sverige. Både Vaarst et al. (2007) och March et al. (2014) har använt liknade upplägg av stallskolor. I stallskolan ingår personer från 5-6 olika gårdar och de samlas kring ett gemensamt mål. Gruppen leds av en diskussionsledare som hjälper till att sätta dagordningen för mötet, skicka ut information till alla i gruppen innan mötet och sedan hålla ordning på diskussionen. Diskussionsledaren kan vara en rådgivare men i den här konstellationen kommer den inte med någon information eller några råd. Stallskolorna (som beskrivs av de två forskargrupperna) pågick formellt i omkring ett år så att gruppledarna träffades på respektive gård två gånger med ungefär ett halvår i mellan. Vaarst et al. (2007) hade uppmanat varje lantbrukare att välja en framgångshistoria från sin gård att berätta om för sina kollegor och två upplevda problem som kunde diskuteras. Lantbrukarna upplevde samtalsklimatet som mycket stimulerande och uppskattade känslan av tillit och strävan mot ett gemensamt mål utifrån sina egna förutsättningar. De fick stöd för att testa nya saker som de uppgav att de inte skulle ha testat utan de andra gruppledarnas övertalning (Vaarst et al., 2007).

March et al. (2014) visade på goda resultat från stallskolorna; mer än två tredjedelar av de diskuterade åtgärderna genomfördes helt eller delvis. Djuren blev signifikant renare och celltalen sjönk i de besättningar där juverhälsa valts ut som fokusområde.

Djurhälsorådgivning i praktiken

Verklighetens djurhälsorådgivning överensstämmer inte alltid med de som beskrivs i läroböcker och artiklar. I en holländsk studie var det exempelvis bara 24% av veterinärerna som uppgav att de formulerade mål för djurhälsan tillsammans med lantbrukarna (Derks et al., 2013b). När lantbrukare tillfrågades uppgav 50% av dem att deras veterinär var medveten om deras mål och att målen låg till grund för det förebyggande arbetet. Tjugotre procent svarade att veterinären kände till deras mål men inte tog hänsyn till dem och 27% hade inte diskuterat mål med sin veterinär (Derks et al., 2012).

I en annan holländsk enkätstudie kartlades hur de existerande djurhälsoprogrammen såg ut. Dräktighetsundersökningar var den vanligaste aktiviteten vid regelbundna veterinärbesök

(85%) och vid 71% av besöken förekom regelbunden rådgivning kring fertilitet. Andra vanliga ämnen att diskutera var analys av produktionsresultat, mjölkproduktion och juverhälsa. Det var mindre vanligt att utfodring, ungdjursuppfödning, klövhälsa och inhysning diskuterades, och de områdena diskuterades aldrig om inte någon av de vanligaste områdena hade diskuterats tidigare. Dock uppgav 83% av lantbrukarna att de var villiga att diskutera nya djurhälsoområden när veterinären föreslog det (Derks et al., 2013a). Av 50 hälsoplaner i en dansk studie var 21 inriktade på juverhälsa och sänkt celltal, nio på klövhälsa, åtta på reproduktionsstörningar, fyra vardera på kalvhälsa och metaboliska störningar, tre på bättre hållbarhet hos korna och en på minskad risk för dödfödslar (Anneberg et al., 2016). Fokusområdena i hälsoplanerna hade valts ut av lantbrukarna efter rådgivning från veterinärer baserat på ekonomiska simuleringar av förväntat/potentiellt resultat av förbättringar inom fokusområdet.

Rawley (2015) fann att det var stor skillnad mellan svenska veterinärer med olika arbetsgivare i hur mycket av sin arbetstid de arbetar med djurhälsorådgivning. Veterinärer anställda inom djurhälsoorganisationer (t ex Växa Sverige och Gård och Djurhälsan) arbetade nästan uteslutande med djurhälsorådgivning (median 80%) medan de som var anställda av Distriktsveterinärerna i median jobbade 25% med djurhälsorådgivning. Bland privatpraktiserande veterinärer var det stor variation i omfattningen av arbete med djurhälsorådgivning; mellan 10 och 95%, mycket beroende på veterinärens eget intresse. Flera veterinärer upplevde att förebyggande arbete inte var efterfrågat och de tyckte det var svårt att själva sälja in tjänsten (Rawley, 2015). Då svenska lantbrukare i fokusgruppsintervjuer diskuterade vad de ansåg vara förebyggande djurhälsovård och attityder kring detta framkom fyra hinder för att anlita en veterinär i det förebyggande arbetet. De fyra hindren var bristande kommunikation hos veterinären, att veterinären hade bristande kunskaper om förebyggande djurhälsovård, att veterinären inte samarbetade tillräckligt bra med lantbrukare och andra rådgivare som lantbrukaren valt och att besättningens lönsamhet var dålig (Gunnarsson, 2016). Håkansson (2010) menar att veterinärer som gått vidareutbildning i systematiskt djurhälsoarbete i Sverige har kunskap om vad god kommunikation är men har svårt att tillämpa den i rådgivningssituationer. Rawley (2015) fann att veterinärer som gått vidareutbildning i systematiskt djurhälsoarbete var mer benägna att jobba med djurhälsorådgivning.

Även om kommunikationen ibland brister och det kan vara svårt att formulera tydliga mål är den lokala veterinären en uppskattad rådgivare på grund av sin kännedom om gården (Garforth, 2011). I en italiensk enkätstudie om hur lantbrukare upplevde olika rådgivare var besättningsveterinären den som fick högst betyg, för till exempel kommunikationsförmåga och användbarhet (Cipolla & Zeconi, 2015). Dock fick alla rådgivare i den här studien sämre betyg för sin kommunikation än vad som angavs som önskvärt från de tillfrågade lantbrukarna.

Faktorer kopplade till att diskuterade råd genomförs

Intentionerna med djurhälsorådgivningen och tanken bakom veterinärens råd kan vara hur bra och genomtänkta som helst men får ändå ingen effekt om de inte tas emot väl av lantbrukarna,

som i slutändan är de som genomför åtgärderna. Nedan följer exempel från olika studier där faktorer som påverkat upplevelsen och utfallet av veterinär rådgivning tagits upp. Kommunikation är ett återkommande tema i flera studier. Lam et al. (2011) talar om motivation som en viktig faktor för genomförande av åtgärder, men att motivationen är individuell och svår att påverka och dessutom väldigt varierande mellan lantbrukare. De menar att veterinären med öppna frågor kan kategorisera lantbrukaren och komma med bättre anpassade råd för att öka motivationen att genomföra åtgärder. Både Jansen et al. (2010b) och Ritter et al. (2016) har delat in lantbrukare i fyra kategorier utifrån sin öppenhet för och tilltro till information. De föreslår även sätt att närma sig dessa olika kategorier av lantbrukare i sin rådgivning. Båda författargrupperna kommer även fram till att lantbrukare sällan saknar fakta och kunskap, men att motivationen för att genomföra åtgärder sjunker när de inte tror på de förebyggande åtgärdernas effekt. Det gör i sin tur att lantbrukaren börjar betrakta problemet/sjukdomen som mindre betydelsefull, vilket gör att motivationen för förändring sjunker ytterligare. Lantbrukaren behöver alltså uppleva problemet/sjukdomen som ett reellt hot mot besättningen och tro på de förebyggande åtgärdernas effekt för att motiveras att genomföra dem (Ritter et al., 2016).

Ett exempel på ett verktyg som visualiserar den ekonomiska vinningen av att förbättra ett fokusområde är rapporter ur programmet SimHerd som danska veterinärer kan använda vid besättningsrådgivning (Programmet kommer finnas tillgängligt för svenska mjölkbönder genom Växa Sverige från 1 mars 2018 (Växa Sverige, 2017)). Anneberg et al., (2016) intervjuade 38 lantbrukare för att få veta vad de tyckte om verktyget. De positiva sakerna som framhölls, och som bidragit till att lantbrukarna valt ut ett fokusområde att förbättra, var att beräkningarna stämde med deras kunskap och gjorde dem trovärdiga. Beräkningarna blev då en ögonöppnare och gav dem en övertygande överblick över besättningen. Lantbrukarna ansåg det motiverande att det fanns en förväntad ekonomisk effekt och att de kunde jämföra sig med andra gårdar. På de gårdar där lantbrukarna tvekade att genomföra åtgärder efter rådgivning angavs orsaker inom två kategorier; att de hade andra problem, andra förändringar på gång eller att de behövde mer detaljerad kunskap för att kunna prioritera. Bland bönderna som inte vidtagit några åtgärder fanns frustration över att verktyget var ytterligare ett sätt att påvisa problem utan att föreslå någon lösning och att siffrorna och veterinärens sätt att uttrycka sig inte var begripliga eller att lantbrukaren inte såg sin gård i siffror (Anneberg et al., 2016).

Veterinärer och lantbrukare har inte sällan olika uppfattningar om vad det är som är viktigt när det kommer till djurhälsa. Både Hall & Wapenaar (2012) och Kristensen & Enevoldsen (2008) visar på att veterinärer tror att deras roll i en besättning framförallt handlar om att förbättra produktionen och ekonomin, medan lantbrukare värderade ett fungerande samarbete och djurvälstånd högre. Veterinärerna satsade ofta på en vänskaplig stil medan lantbrukarna ville ha en proaktiv person som kan ge praktiska råd (Hall & Wapenaar, 2012). Dessa resultat är i linje med Hanson & Lagerkvist (2016) som konstaterar att lantbrukare till viss del drivs av ekonomiska intressen, men att de till störst del drivs av att ta väl hand om sina djur. Att lantbrukare och veterinärer har olika syn på veterinärens roll och olika förväntningar på

bemötande kan vara ett hinder för kommunikationen och därmed påverka rådgivningen negativt.

Relationen mellan veterinären och lantbrukaren påverkar kommunikationen då goda relationer resulterade i att fler ämnen diskuterades (Derks et al., 2013a). Speksnijder et al. (2017) såg att kvaliteten på samarbetet vid det inledande rådgivningssamtalet hade en positiv inverkan på antalet genomförda åtgärder.

Råd behöver vara genomförbara och passa in i vad lantbrukarna anser vara god djurhållning (Garforth, 2011). Detta överensstämmer med resultaten från Jones et al. (2016), att de ytterligare hälsoåtgärderna som rådgivningen berör behöver passa in i lantbrukarnas vardagsrutiner. I en studie från Nederländerna uppgav bönderna att råd som inte genomfördes inte passade in i den dagliga rutinen (44%), var opraktiska (36%) eller ansågs oanvändbara (20%) (Derks et al., 2012).

Speksnijder et al. (2017) fann att antalet råd korrelerade negativt med andelen genomförda åtgärder; ju fler råd desto färre genomfördes.

Motiverande samtal

Motiverande samtal (MI) har idag ett brett tillämpningsområde inom beroendevård och hälsoförbättrande livsstilsförändringar. Rollnick och Miller (2013) beskriver att MI har potential inom alla områden där motstånd mot önskade beteendeförändringar finns, varför det har potential inom den förbyggande djurhälsovården. Varje gång MI testats på ett nytt område har det visat signifikant positiva resultat, konstaterar Lundahl et al. (2010), som bygger påståendet på resultatet från en review och meta-analys av 119 studier som studerade effekten av MI. Ett exempel där MI framgångsrikt har tillämpats utanför sjukvården är vattenrening (Thevos et al., 2000). Forskarna använde MI för att få hushåll att desinficera sitt dricksvatten för att minska risken för diarré. Resultatet mättes i mängden såld natriumhypoklorit till hushållen i MI- respektive kontrollgruppen. De fann att MI gjorde att människor i ett utsatt område i Zambia köpte signifikant mer natriumhypoklorit än kontrollgruppen som fick traditionell utbildning om vattenrening.

Rollnick & Miller (2013) beskriver MI som *”en personcentrerad rådgivningsstil för att ta itu med det vanliga problemet med ambivalens till förändring”*. Det centrala inom MI är att locka fram personens egna motiv till förändring, att som rådgivare presentera argument för förändringen skapar motstånd och personen börjar argumentera emot förändringen, vilket undviks i MI. MI genomsyras av en anda av partnerskap, acceptans, medkänsla och framkallande. Det görs för och med någon för att framkalla något som finns inom den personen. I MI finns fyra processer som bildar en trappa som samtalet/samtalen byggs upp av och ibland behöver samtalet gå tillbaka till ett tidigare trappsteg för att komma vidare. Trappan består av engagerande, fokuserande, framkallande och planerande. En skicklig utövare av MI besitter förmågan att kunna ställa öppna frågor, bekräfta personen, lyssna reflektivt, sammanfatta samtalet och informera och ge råd. Nyckeln är att komma med

informationen och råden när de efterfrågas och aldrig utan tillåtelse (Rollnick & Miller, 2013).

Lundahl et al. (2013) visar i sin meta-analys av effekten av MI inom sjukvården att i de grupper som har haft MI-sessioner har 55% förbättrats för den studerade parametern, medan 44% av de i kontrollgrupperna hade förbättrats. De visade även på bestående effekt av MI vid uppföljning efter ett år. Författarna visade att MI hade positiv effekt på flera hälsorelaterade områden men även för att få samtalspartnern att bättre följa behandlingsrekommendationer. En annan meta-analys (Hetteima et al., 2005) studerades kontrollerade försök som jämförde MI med ingen eller konventionell/standardiserad behandling alternativt tillägg av MI eller inte till konventionell/standardiserad behandling. De fann att i genomsnitt för alla studier hade MI lite bättre effekt än jämförelsegruppen vid första uppföljningen (0,77 standardavvikelser). Störst långtidseffekt hade MI när det gjordes som tillägg i början av en aktiv behandling. Lundahl et al. (2013) visade att tiden som lades ner på MI hade signifikant effekt, men inte antalet sessioner, det vill säga resultatet blev bättre om det var längre sessioner men inte om det var flera.

Hetteima et al. (2005) konstaterar att det är stor variation mellan olika utförare av MI och mellan olika studier. I vissa studier har MI ingen, eller till och med lite sämre, effekt än behandlingen som det jämförts med. Även Lundahl et al. (2010, 2013) fann stor variation i utfall av MI, från sämre effekt än gruppen som det jämfördes med till betydligt bättre. Thevos et al. (2000) konstaterade att MI inte har någon ytterligare effekt i redan motiverade grupper.

Att lära sig grunden i MI kräver både teoretisk kunskap och praktisk övning. Det kräver även feedback på utförda konsultationer för möjlighet till fördjupad förståelse för samspelet. Olika personer anammar arbetssättet olika lätt men alla kan lära sig. Att förfina tekniken är en process som pågår i flera år (Rollnick & Miller, 2013). I tidigare studier på effekten av MI har de som utför MI undervisats i tekniken mellan 4 och 40 timmar, i medeltal 18 timmar (Lundahl et al., 2013).

MATERIAL OCH METODER

Studien baserades på material som samlades in i forskningsprojektet ”Motiverande samtal som verktyg för minskad antibiotikaanvändning i animalieproduktionen” och använde data som samlades in i projektet från september 2016 till den 10:e november 2017. Materialet består av enkäter som besvarades elektroniskt av 37 veterinärer och enkäter besvarade av veterinärernas samtalspartners via telefonintervjuer. Enkäterna utformades av forskargruppen för det större projektet och undertecknad hade endast liten möjlighet att påverka innehållet i samtalspartnernas uppföljningsenkät.

De 37 veterinärerna var verksamma i mjölkbesättningar och hade anmält sig frivilligt till att vara med i ovannämnda forskningsprojekt. De hade randomiserats till två grupper, en testgrupp med 19 veterinärer som utbildades i motiverande samtal (MI-gruppen) och en kontrollgrupp bestående av 18 veterinärer som inte fått utbildning i MI.

Alla veterinärerna hade uppmanats att göra fem rådgivningsbesök på valfria gårdar där det kunde vara av intresse för djurägaren att ta fram någon form av plan för djurhälsan och där uppföljning kunde ske. Det fanns inga kriterier för anledningen till besöket och hur genomförandet av besöken skulle gå till var inte standardiserat. Kontrollgruppen genomförde sina rådgivningsbesök mellan september 2016 och februari 2017 och underlag från samtliga dessa besök utnyttjades i föreliggande studie. MI-gruppen gick utbildning i MI under denna period. Utbildningen omfattade 5 tillfällen, totalt 6 heldagar, med praktiska övningar emellan kursträffarna. Den här studien inkluderade de rådgivningssamtal som MI-gruppen hann göra från augusti fram till 10 november 2017.

Efter att en veterinär genomfört ett rådgivningsbesök fyllde veterinären i en elektronisk enkät i programmet Netigate (<https://www.netigate.net/sv/>). Enkäterna omfattade uppgifter om gården som besökts, uppgifter om hur veterinären upplevt samtalsklimatet och om vilka åtgärder som diskuterats. Första gången kontrollgruppsveterinärerna lade in uppgifter svarade de även på frågor om sig själva som ålder, kön, examensår och erfarenhet av arbete i mjölkbesättningar. MI-veterinärerna besvarade motsvarande frågor om sig själva innan de började MI-utbildningen. Alla frågor veterinären svarade på efter rådgivningssamtalen återfinns i bilaga 1. Då veterinärens underlag kommit till forskargruppen kontaktades samtalspartnerna via telefon för att besvara frågor om sig själva, hur de upplevt samtalsklimatet och om deras bedömning av sannolikheten att diskuterade åtgärder skulle komma att genomföras. Frågorna till samtalspartnerna finns i bilaga 2. Telefonintervjuerna med kontrollgruppens samtalspartners utfördes av handledaren vid detta examensarbete (veterinär) eller en veterinärstudent (Andersson, 2017). MI-gruppens samtalspartners intervjuades av författaren (veterinärstudent). Målsättningen var att samtalspartnern skulle ringas upp inom två veckor efter att de haft samtalen med veterinären. Samtalspartners svar skrevs ned på papper vid telefonintervjuerna och lades därefter in i en elektronisk enkät i Netigate.

Rådgivningsbesöken följdes upp av veterinärerna tre till sex månader efter att de genomfördes. Då utvärderades hela rådgivningsinsatsen och genomförda/inte genomförda/delvis genomförda diskuterade åtgärder dokumenterades. Veterinärerna fyllde i en ny enkät i Netigate (bilaga 3), varpå respektive samtalspartner ringdes upp igen av forskargruppen. Samtalspartnern svarade på frågor om hur hela rådgivningsinsatsen upplevts och om varför de diskuterade åtgärderna genomförts eller inte alls/delvis genomförts (bilaga 4). I föreliggande arbete inkluderades de uppföljningar som genomförts av kontrollgruppen. De flesta uppföljningsintervjuerna gjordes av handledaren vid detta arbete och en mindre del av författaren. Även samtalspartners svar på uppföljningsenkäterna skrevs ned på papper vid telefonintervjuerna och lades senare in i en elektronisk enkät i Netigate.

Editering av data och statistisk analys

Data från Netigate exporterades till MS Excel och kontrollerades manuellt för dubletter och ofullständiga uppgifter. Därefter exporterades materialet till statistikprogrammet Minitab 17 för vidare analys. Samband mellan en rad faktorer kring rådgivningssamtalen och

genomförandet av/sannolikheten att genomförda åtgärder undersöktes med Spearman's rank correlation. De samband som studerades redovisas i tabell 1.

Tabell 1. *Faktorer kring veterinära rådgivningssamtal som studerades för samband med genomförande av åtgärder*

Variabler	Skala
1. Hur väl stämde samtalspartnernas uppskattade sannolikhet för att kunna genomföra planerna/råden/diskussionerna efter rådgivningssamtalet med hur nöjda de var med genomförandet vid uppföljningen?	Likertskala 1-6, där 1 var inte alls sannolikt och 6 var mycket sannolikt resp. där 1 var inte alls nöjd och 6 mycket nöjd.
2. Hur väl stämde veterinärernas uppskattade sannolikhet för att samtalspartnern skulle genomföra planerna/råden/diskussionerna efter rådgivningssamtalet med hur nöjda de var med gårdens insats vid uppföljningen?	Likertskala 1-6, där 1 var inte alls sannolikt och 6 var mycket sannolikt resp. där 1 var inte alls nöjd och 6 mycket nöjd.
3. Samband mellan samtalspartnernas upplevda delaktighet i diskussionen och andelen åtgärder som genomfördes fullt ut.	Likertskala 1-6, där 1 var mycket missnöjd och 6 var mycket nöjd resp. andel helt genomförda åtgärder av totalantalet åtgärder.
4. Samband mellan veterinärens bedömning att samtalspartnern förmedlade sina egna skäl och motiv för att genomföra djurhälsoförbättrande åtgärder och andelen råd som genomfördes fullt ut.	Likertskala 1-6, där 1 var stämmer inte alls och 6 var stämmer mycket bra resp. andel helt genomförda åtgärder av totalantalet åtgärder.
5. Samband mellan antalet åtgärder och andel åtgärder som genomfördes fullt ut.	Det totala antalet åtgärder resp. andel helt genomförda åtgärder av totalantalet åtgärder.
6. Samband mellan samtalspartners nöjdhet med veterinärens bemötande och andel åtgärder som genomfördes fullt ut.	Likertskala 1-6, där 1 var mycket missnöjd och 6 var mycket nöjd resp. andel helt genomförda åtgärder av totalantalet åtgärder.
7. Samband mellan samtalspartners nöjdhet med veterinärens kompetens och andel åtgärder som genomfördes fullt ut.	Likertskala 1-6, där 1 var mycket missnöjd och 6 var mycket nöjd resp. andel helt genomförda åtgärder av totalantalet åtgärder.
8. Samband mellan om samtalspartnern upplevde att veterinären frågade efter deras mål och var intresserad av att förbättra djurhälsan på deras sätt och andel åtgärder som genomfördes fullt ut.	Likertskala 1-6, där 1 var stämmer inte alls och 6 var stämmer mycket bra resp. andel helt genomförda åtgärder av totalantalet åtgärder.

Sambandet mellan antalet åtgärder och andelen genomförda åtgärder undersöktes stratifierat i tre kategorier; skriftlig plan innan eller vid rådgivningsbesöket, skriftlig plan senare eller

muntlig plan respektive diskussion om fokusområden eller givna råd. Detta gjordes för att utvärdera confounding mellan genomförande av åtgärder och typen av plan.

Jämförelser mellan kontroll- och MI-gruppen gjordes med hjälp av Mann-Whitney U-test. Frågeställningar var: Lyckades MI-utbildade veterinärer bättre i sin kommunikation? (fråga 12, 13, 15 och 16 i bilaga 1 och fråga nr 14, 17, 18 och 22 i bilaga 2). Uppgav MI-gruppens samtalspartners det som mer sannolikt att de skulle genomföra åtgärder än kontrollgruppens samtalspartners? (fråga 23 i bilaga 2). Bedömde MI-veterinärerna det som mer sannolikt att respektive samtalspartner skulle genomföra planen än vad kontroll-veterinärerna bedömde att deras samtalspartners skulle göra? (fråga 23 i bilaga 1)

Olika anledningar till att åtgärder genomförts eller inte genomförts har beskrivits kvalitativt. Efter flera genomläsningar av kommentarerna har författaren valt exempel som återkommit i olika former och som tar upp aspekter som kan vara värdefulla för veterinärer att beakta i sin rådgivning.

RESULTAT

Deskriptiv statistik

Tabell 2. *Beskrivning av veterinärernas yrkeserfarenhet och nivå av fortbildning*

Veterinärkaraktäristika	MI-gruppen (N=19)	Kontrollgruppen (N=18)
Yrkesverksamma år, median (spridning)	10 (5-30) år	11 (5-33) år
Tid de arbetat veterinärt med mjölkkor		
- Mellan 1 och 5 år	21%	33%
- Mellan 5 och 15 år	53%	44%
- Mer än 15 år	26%	22%
Fortbildning mjölkkor/rådgivning	Alla	Alla
Fortbildning kommunikation		
- Ingen	42%	33%
- Enstaka timmar	26%	55%
- En dag eller mer	32%	22%

I tabell 2 finns information om veterinärernas yrkeserfarenhet och fortbildning. De flesta veterinärerna var kvinnor men i kontrollgruppen fanns en man och i MI-gruppen två män. Det fanns ingen signifikant skillnad mellan kontroll- och MI-grupperna gällande erfarenhet av veterinärt arbete i mjölkbesättningar, fortbildning som rört mjölkkor eller fortbildning inom kommunikation (Mann-Whitney U-test, 95% konfidensintervall).

Veterinärerna i kontrollgruppen spelade in 88 rådgivningssamtal. Två samtal uteslöts ur studien, det ena för att det inte diskuterades någon specifik åtgärd och det andra för att en annan veterinär i kontrollgruppen också spelat in rådgivningssamtal på den aktuella gården. Totalt följdes 86 rådgivningsbesök upp och samtalspartnerna blev uppringda två gånger. Vid

alla uppföljningssamtal utom fem var det samma samtalspartner som vid första samtalet, om det var en ny samtalspartner fick hen svara på frågor om sig själv. En sammanställning av samtalspartnerns karaktäristika finns i tabell 3. Vid telefonenkäten efter rådgivningssamtalet ringdes 65% av samtalspartnerna upp inom två veckor. Vid uppföljningsintervjuerna ringdes 36% av samtalspartnerna upp inom två veckor. Veterinärerna i MI-gruppen spelade in 28 rådgivningsbesök under tiden studien pågick. Veterinärerna gjorde mellan noll och tre besök var, median ett besök. Sjuttionio procent av samtalspartnerna ringdes upp inom 14 dagar.

Tabell 3. *Beskrivning av samtalspartnerns ålder, yrkeserfaren och roll i företaget*

Samtalspartnerns karaktäristika	MI-gruppens N=28	Kontrollgruppens N=91
Andel kvinnor/Andel män	39% / 61%	41% / 59%
Ålder	48,7år (31 - 74 år)	47 år (21 - 74 år)
Medelålder (spridning)		
Tid de arbetat med djur		
- Mellan 1 och 5 år	21%	32%
- Mellan 5 och 15 år	53%	19%
- Mer än 15 år	26%	79%
Roll i företaget		
- Ägare	75%	77%
- Anställd med arbetsledaransvar	7%	15%
- Anställd utan arbetsledaransvar	18%	8%

I slutet av telefonintervjuerna hade samtalspartnerna möjlighet att kommentera fritt eller fråga om projektet. Av kontrollgruppens samtalspartners var det 35 av 86 (41%) som lämnade kommentarer och av MI-gruppens samtalspartners var det 17 av 28 (61%) som gjorde det. Kommentarer kunde handla om vad samtalspartnerna tyckte om veterinären, om samtalet, om möjligheter att genomföra planen eller hur de upplevde att vara med i studien. Flera kommenterade att det var positivt att det fanns tid diskutera med veterinären. Det var någon som inte hade någon besättningsveterinär och bara hade veterinärbesök vid akuta åtgärder men som uppskattade att ha en dialog med veterinären.

Genomförande av diskuterade råd

Endast de uppföljningar som genomförts av kontrollgruppen ingick i den här studien. Totalt var det 405 råd som diskuterades och som följdes upp. Av dem uppgav samtalspartnerna att 208 stycken (51%) genomförts helt, 107 stycken (26%) genomförts delvis och 90 stycken (22%) inte genomförts alls. Det var stor spridning i antalet råd per gård, mellan ett och 17 stycken, i genomsnitt 4,7 råd/besättning. Andelen genomförda åtgärder på gårdsnivå varierade mellan 0 och 100%. Det var tolv gårdar som hade en åtgärd vardera och av dem var det bara två som genomförde åtgärden.

Då samtalspartnerna tillfrågades om varför åtgärder genomförts svarade flera att det var relativt enkla åtgärder som gick smidigt att genomföra eller få som rutin; ”*enklaste rutinerna*

att komma igång med och de vi tror på". Det fanns även exempel där de haft ett hälsoproblem som de nu ville få ordning på; *"Behovet!! Om man har kört fast måste man testa alla möjligheter"*. Det togs även upp att det var bra med en utomstående som kom med idéer och även påtryckning för att få åtgärder utförda; *"Stödet från veterinären om vilka åtgärder som ska göras"*, *"Veterinärens ögonöppning på oss"*. Andra anledningar som framkom var: *"Vi har kommit överens om detta. Vi tog grejor till planen som vi ville göra och ansåg viktiga"*, *"Framför allt för att göra det så bra som möjligt för djuren och kunna hjälpa dem"* och *"Jag litar på veterinärens råd för att min erfarenhet tas i beaktande"*.

Bland anledningar till att råd delvis genomförts återkom exempel av typen: *"Det är ett långsiktigt arbete som jobbas med hela tiden, man blir inte färdig med det."*, *"Det blir inte så - tidsbrist under olika perioder."*, *"Praktikaliteter och livskvalitet för anställd och ägare."* och *"Rutinerna finns men de som jobbar förstår inte poängen med att följa dem. Det pågår utbildningsarbete för att få bättre efterlevnad."*. Intrycket var att flera uttryckte en vilja att genomföra åtgärderna men att tiden och resurserna inte räckte till. I vissa fall hade de testat åtgärden men inte varit nöjda med resultatet och därför slutat igen, hittat en annan lösning eller väntade på att beställda saker skulle levereras. Det förekom även motsättningar mellan djurägarens önskemål och veterinärens rådgivning *"Jag fick inte de svar jag vill ha av veterinären. Hon ville börja med kalvarna och vi ville börja med korna som inte blir dräktiga"*.

Bland anledningar till att åtgärder inte alls genomförts uppgavs flera olika varianter av *"Tidsbrist och ekonomi"*. Andra anledningar som återkom gav uttryck för att lantbrukarna inte trodde på åtgärderna eller inte förstod varför de skulle genomföras; *"Tror inte det har någon effekt"*. Det framkom också anledningar kopplade till rutiner och dokumentation; *"...det finns ingen rutin för att dokumentera att det gjorts"*.

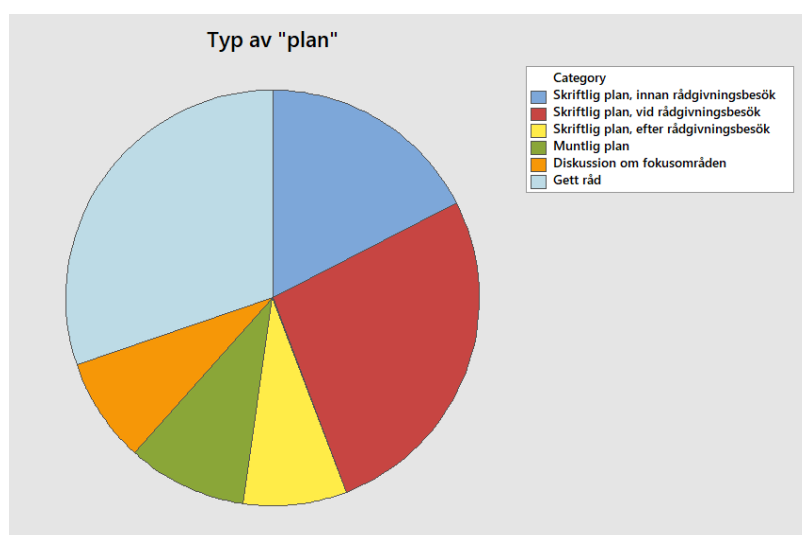
De samband med andelen genomförda råd som undersöktes finns redovisade i tabell 4.

Tabell 4. Samband mellan faktorer kring veterinära rådgivningssamtal och genomförande av djurhälsoförbättrande åtgärder

Undersökta samband	Spearman's rank korrelation	p-värde
Hur väl stämde samtalspartnernas uppskattade sannolikhet för att genomföra planerna/råden/diskussionerna efter rådgivningssamtalet med hur nöjda de var med genomförandet vid uppföljningen?	0,291	0,007
Hur väl stämde veterinärernas uppskattade sannolikhet för att samtalspartnern skulle genomföra planerna/råden/diskussionerna efter rådgivningssamtalet med hur nöjda de var med gårdens insats vid uppföljningen?	0,417	0,000
Samtalspartnernas upplevda delaktighet i diskussionen och andelen genomförda råd.	-0,054	0,621

Veterinärens bedömning att samtalspartnern förmedlade sina egna skäl och motiv för att genomföra djurhälsoförbättrande åtgärder och andelen genomförda råd.	0,164	0,132
Antalet råd/åtgärder och andel genomförda åtgärder.	0,353	0,001
Samtalspartners nöjdhet med veterinärens bemötande och andel genomförda råd.	0,034	0,758
Samtalspartners nöjdhet med veterinärens kompetens och andelen genomförda råd.	0,032	0,771
Om samtalspartnern upplevde att veterinären frågade efter deras mål och var intresserad av att förbättra djurhälsan på deras sätt och andelen genomförda råd.	0,036	0,745

Vid 44% av besöken togs det fram eller fanns sedan innan en skriftlig plan för djurhälsoförbättrande åtgärder (figur 1). Det förekom även att det skulle göras en skriftlig plan längre fram eller att det gjordes en muntlig plan. Vid en del besök diskuterades fokusområden och vid andra gav veterinären råd.

Figur 1. Fördelning av typ av plan som tagits fram på gården i samband med rådgivningsbesöket.

I tabell 5 finns det stratifierade sambandet mellan antal råd och andel genomförda råd beroende på vilken typ av ”plan” som tagits fram vid rådgivningsbesöket. I den tabellen finns även uppgifter om andelen åtgärder som genomförts och antal råd uppdelat på de olika kategorierna. Anledningen till att ”skriftlig plan senare” och ”muntlig plan” slogs ihop var för att de skriftliga planerna inte skrevs ned senare och därför kan de mer likna de muntliga planerna i praktiken

Tabell 5. Uppdelning av sambandet mellan antal åtgärder och andelen genomförda åtgärder efter vilken typ av "plan" som veterinären och samtalspartnern tagit fram

	Skriftlig plan innan/vid besök N=38	Skriftlig plan senare eller muntlig plan N=15	Diskussion om fokus- områden eller gett råd N=33
Spearman's rank (p-värde)	0,420 (0,009)	0,454 (0,089)	0,332 (0,059)
Andel genomförda åtgärder Median (Q1 och Q3)	0,4 (0,28 - 0,67)	0,5 (0,29 - 0,71)	0,57 (0,13 - 0,75)
Antal åtgärder Median (Q1 och Q3)	5 (3 - 8)	5 (2 - 6)	3 (2 - 4)

Motiverande samtal som faktor i djurhälsorådgivning

De 28 underlagen från rådgivningsbesöken som MI-veterinärerna gjort jämfördes med de 86 underlagen från rådgivningsbesöken som kontrollgruppen genomfört. Jämförelser mellan samtalspartnerns svar finns i tabell 6 och jämförelser mellan veterinärernas svar i tabell 7.

Tabell 6. Jämförelse mellan svaren som samtalspartnerna till veterinärer i MI- respektive kontrollgruppen gett i samband med rådgivningsbesök. Svaren gavs på en likert-skala där 1 var "mycket missnöjd/stämmer inte alls" och 6 var "mycket nöjd/ stämmer mycket bra"

Jämförelse MI- och kontrollgruppen	MI	Kontroll	p- värde*
Samtalspartnerns svar	Median (Q1-Q3)	Median (Q1-Q3)	
Hur nöjd är du med veterinärens bemötande vid det aktuella besöket?	6 (5 - 6)	6 (5 - 6)	n.s**
Jag deltog aktivt i samtalet	6 (5 - 6)	6 (5 - 6)	n.s**
Jag är tillfreds med min egen insats under samtalet	5 (4 - 6)	5 (4 - 6)	n.s**
Jag var i hög grad delaktig i att ta fram planen/i diskussionen	5,5 (5 - 6)	6 (5 - 6)	n.s**
Hur sannolikt bedömer du att det är att du kommer kunna följa planen?	5 (4,25 - 6)	5 (5 - 6)	n.s**

*Mann-Whitney U-test **Inte signifikant

Gruppernas svar skilde sig bara på en fråga, den om veterinärernas tillfredsställelse med sin egen insats, då MI-veterinärerna var mindre nöjda än de i kontrollgruppen. Veterinärerna fick höga betyg för sitt bemötande och samtalspartnerna deltog aktivt i samtalen och var nöjda med sina insatser under samtalet. Veterinärerna var mer självkritiska när de bedömde sin egen insats och även i hur veterinärerna bedömde att samtalspartnern upplevde deras insats.

Tabell 7. Jämförelse mellan svaren veterinärerna i MI- respektive kontrollgruppen uppgett i samband med rådgivningsbesök. Svaren gavs på en likert-skala där 1 var ”mycket missnöjd/stämmer inte alls” och 6 var ”mycket nöjd/ stämmer mycket bra”

Jämförelse MI- och kontrollgruppen	MI	Kontroll	p- värde*
Veterinärernas svar	Median (Q1-Q3)	Median (Q1-Q3)	
Min bedömning är att samtalspartnern under samtalet tydligt visade att en hade förstått den information som jag velat förmedla	5 (4 - 5,75)	5 (4 – 5)	n.s**
Min bedömning är att samtalspartnern under samtalet förmedlade sina egna skäl och motiv till att genomföra djurhälsoförbättrande åtgärder	5 (3 - 6)	5 (4 – 5,25)	n.s**
Jag är tillfreds med min egen insats under rådgivningssamtalet	3 (2 – 4)	4 (3 – 5)	0,04
Min bedömning är att samtalspartnern uppfattade min arbetsinsats som positiv.	4 (3,25 – 5)	5 (4 – 5)	n.s**
Min bedömning är att samtalspartnern kommer kunna följa den plan för djurhälsoförbättrande åtgärder som vi upprättat.	4 (3,25 – 5)	4 (4 – 5)	n.s

*Mann-Whitney U-test **Inte signifikant

DISKUSSION

Det fanns svaga samband mellan samtalspartners uppskattade sannolikhet att åtgärderna skulle komma att genomföras och hur nöjda de var i efterhand med sina insatser. Motsvarande svaga samband fanns mellan veterinärernas bedömning av samtalspartnerns möjlighet att genomföra planen och hur nöjda veterinärerna var med gårdens insats efter uppföljningen. Det är ett rimligt samband då både samtalspartnern och veterinären borde ha god kännedom om förutsättningarna kring möjligheter att genomföra åtgärderna. Dessa personer har även i större eller mindre omfattning beslutat om de åtgärder som tagits upp under rådgivningen och tagits med i planen. Särskilt samtalspartnern är även inblandad i att genomföra åtgärderna. Att korrelationen inte är högre än vad den var kan bero på saker i omgivningen som ligger utanför individernas påverkan som väder, trasiga maskiner, sjukskrivningar och saker som inte levereras i tid.

Det var förvånande att fler föreslagna åtgärder ledde till högre andel genomförda råd. Detta är tvärt emot vad Speksnijder et al. (2017) kom fram till i sin studie med liknade upplägg med frivilligt deltagande team av lantbrukare, veterinär och foderrådgivare. I studien av Speksnijder et al. (2017) var dock medelantalet åtgärder 13,1/gård vilket är betydligt mer än de 4,7 åtgärder/gård som var medel i föreliggande studie. Det kan vara så att de gårdar som hade fler åtgärder på sin lista hade mer de ville förbättra och därför genomförde fler åtgärder. Då det var stor spridning i materialet både i antalet råd per besättning och andelen genomförda åtgärder och det var många besättningar med bara en åtgärd och de flesta av

dessa (10 av 12) inte genomfört åtgärden blev det en obalans i materialet. Då det inte fanns tid inom ramen för detta examensarbete att analysera typerna och formuleringarna av råden/åtgärderna går det inte att uttala sig om det fanns någon skillnad i omfattning av olika råd. Till exempel om de gårdar som hade färre åtgärder på sin lista istället hade mer omfattande åtgärder än de med fler åtgärder. Analysen delades däremot upp efter vilken typ av ”plan” som tagits fram då det var en tydlig skillnad i antal åtgärder mellan de olika grupperna. Efter stratifieringen fanns sambandet att fler åtgärder gav fler genomförda åtgärder kvar i alla tre kategorierna. Då antalet observationer i varje grupp är litet har ingen statistisk beräkning gjorts för att analysera skillnaden mellan grupperna. I alla grupper förekom att alla eller ingen åtgärd genomfördes. Då rådgivningen i försöket har varit väldigt heterogen är det svårt att analysera orsaker och samband, men för verklighetens situation kan det ju vara uppmuntrande att olika sätt verkar fungera. Som med allt fungerar det inte varje gång och här blir anpassningen efter situationen viktig (Lam et al., 2011).

MI i djurhälsorådgivning

Jämförelsen mellan MI- och kontrollgruppen skiljde sig bara på en fråga. Den skillnad som hittades var att MI-veterinärerna var mindre nöjda med sin insats under samtalet. Båda grupperna fick överlag väldigt höga betyg för sin kommunikationsförmåga av samtalspartnerna (ofta femmor eller sexor på en sexgradig skala). De flesta av veterinärerna hade gått lite eller ingen kommunikationsutbildning innan studien och det var ingen skillnad mellan grupperna. Dock är det troligt att veterinärerna som alla anmälde sig frivilligt till projektet var intresserade av kommunikation och djurhälsorådgivning sedan tidigare. Intressent och engagemanget skulle kunna vara en förklaring till att båda grupperna fick höga betyg vid rådgivningsbesöken. Även om veterinärer i andra studier fått bra betyg har de inte fått så höga som här (Cipolla & Zecconi, 2015). På grund av tidsbegränsningen hann inte MI-gruppen göra lika många rådgivningssamtal som kontrollgruppen vilket gör att resultat kan ändras när det finns mer material och när det även finns information om de faktiska genomförandena av åtgärderna. När alla rådgivningsbesök i MI-gruppen kan analyseras kan potentiella små skillnader visa sig. Dock är det framför allt uppföljningen som blir intressant då just motivationen att genomföra åtgärder borde påverka utfallet av rådgivningen.

Att MI-veterinärerna var mindre nöjda med sin insats än kontrollgruppen kan bero på att de ville leva upp till andan och tekniken i MI men inte upplevt att de lyckats. Det är tvärt emot vad Britt et al. (2004) förutspådde, vilket var att MI skulle ge ökad tillfredsställelse hos utövaren för att de lär sig känna igen förändringstecknen. Det gick flera månader från det att veterinärerna avslutat MI-utbildningen till dess att de genomförde rådgivningsbesöken varför det finns risk att de kan ha glömt bort en del av sina färdigheter. De besök som inkluderats i den här studien är i många fall veterinärernas första rådgivningsbesök och det kan antas att de känner sig tryggare i metoden vid de kommande besöken. Kravet för att rådgivningsbesöket fick ingå i denna studie var att det diskuterats konkreta åtgärder som kan följas upp. Hetteima et al. (2005) beskriver i sin meta-analys att när MI styrdes av en manual eller att det fanns ett krav om att komma till ett avslut har det sämre effekt. Risken med den här studiedesignen är att veterinärerna har för bråttom till en åtgärdsplan, vilket inte är förenligt med god MI-anda.

Det kan även påverka veterinärens nöjdhet med sin egen insats, att samtalet börjar bra men att stressen över att få till ett rådgivningsbesök som passar i denna studiedesign gör att de tvingas frångå det de lärt sig om MI.

MI som kommunikationsverktyg har visats ha stor potential (Hetteima et al., 2005, Lundahl et al., 2013) inom olika områden där det finns ambivalens till förändring. Vattenrening var ett område med goda resultat men där man samtidigt fann att MI inte hade någon ytterligare effekt i redan motiverade grupper (Thevos et al., 2000). När det kommer till djurhälsorådgivning finns det olika motiv att delta, både från veterinärer och lantbrukare. Utifrån anledningarna som kontrollgruppens samtalspartners uppgett till varför de genomfört eller delvis/inte genomfört åtgärder, kan vissa tolkas som att en del redan innan rådgivningen var mycket motiverade till förändring då de upplevde ett problem (*"Behovet!! Om man har kört fast måste man testa alla möjligheter"*) och där hade troligen inte MI gjort så stor skillnad. I andra fall har veterinären hjälpt till att motivera (*"Veterinärens ögonöppning på oss"*) medan det i fallet där veterinären och lantbrukaren ville olika saker (*"Hon ville börja med kalvarna och vi ville börja med korna som inte blir dräktiga"*) saknats motivation hos samtalspartnern varför åtgärderna inte blev genomförda fullt ut. I det senare fallet hade MI potentiellt kunnat ändra utfallet, antingen genom att veterinären lyckats motivera lantbrukaren att tycka som hon eller genom att veterinären hade varit bättre på att lyssna och tagit mer hänsyn till lantbrukarens önskemål. I båda fallen kan resultatet förväntas bli mer tillfredställande för båda parter som Britt et al., (2004) förutspådde.

Anledningar till att råd genomförts eller inte/delvis genomförts

Det uppgavs många intressanta anledningar till utfallet av genomförande av åtgärderna efter uppföljningen av kontrollgruppens rådgivningsbesök. De valda exemplen belyser flera aspekter som kan vara viktig att beakta i rådgivningen. Som Sumrall (2011) skrev, är det många faktorer kring ett modernt mjölkföretag som veterinären behöver ta hänsyn till för att hitta en roll som passar i systemet. Flera samtalspartners uppgav att åtgärderna var enkla att genomföra, vilket är i linje med vad både Garforth (2011) och Jones et al. (2016) konstaterat, att åtgärder som passar in i de dagliga rutinerna oftare genomförs.

Uttalandena om ett upplevda hälsoproblem och den om att veterinären inte velat ta tag i problemet som lantbrukaren upplevt belyser vikten av att lyssna på vad samtalspartnern tycker är viktigt. Det stämmer överens med hur både Mee (2007) och Radostits (2001) föreslår att djurhälsorådgivning inleds, med de uppenbara hälsoproblemen. I fallet med veterinären som ville en sak och lantbrukaren en annan kan båda ha sett uppenbara hälsoproblem men på olika områden. Med tanke på att det i slutänden är upp till lantbrukaren att genomföra råden verkar det i sådana fall vara bättre att som veterinär börja på lantbrukarens linje för att bygga förtroende och visa resultat. När samarbetet är etablerat finns bättre förutsättningar för att ta tag i nya områden. Derks et al. (2013a) fann att 83,4% av lantbrukarna i en holländsk studie var villiga att diskutera nya djurhälsoområden när veterinären föreslog det.

Att veterinären är en viktig rådgivare, vilket både Garforth (2011) och Cipolla & Zecconi (2015) visat, avspeglas också i kommentarerna. Veterinärerna gav stöd i vilka åtgärder som var viktiga, hjälpte till med lösningar när gården kört fast och botade hemmablindhet. Det togs även upp att veterinärens förmåga att ta samtalspartners erfarenhet i beaktande var viktig för att lantbrukaren genomförde åtgärden. Det sista tycker jag är särskilt viktigt, då de flesta samtalspartner har mer än 15 års erfarenhet av arbete med djur och det är sannolikt att de hunnit pröva många olika saker under den tiden. Att ta hjälp av den erfarenheten skulle troligen kunna lära veterinärer en hel del, särskilt de som tidigare inte jobbat så mycket med mjölkkor. I kommentarerna om projektet under telefonintervjuerna med MI-veterinärernas samtalspartners har det framkommit att flera samtalspartners har uppskattat att sitta ner och diskutera djurhälsa och sjukdomsförekomst med sin veterinär. För en del var det en ny erfarenhet, men något de gärna skulle vilja göra om. Det är i linje med vad Duval et al., (2017) fick höra av lantbrukarna i sin studie, att de tyckte att veterinärerna var dåliga på att diskutera med dem.

Kommentarerna om tidsbrist och livskvalitet visar på att föreslagna åtgärder behöver en rimlighets- och ambitionsnivå. Till exempel att alla kalvar ska få i sig råmjölk inom fyra timmar är önskvärt, men kanske inte rimligt att kräva alla dygnets timmar. Målet kan sättas till att alla kalvar som föds mellan 05 och 18 får råmjölk inom 2 timmar och övriga först på morgonen, då blir det uppnåeligt. En del saker kan inte bli genomfört fullt ut, till exempel systematiskt juverhälsoarbete. Då kan man som Mee (2007) föreslår sätta upp mål som i sin tur kan delas upp i delmål för att öka motivationen och för att visa på att åtgärderna ger resultat.

Rutiner kom upp bland anledningar både på genomförda och inte/delvis genomförda åtgärder. Att ha en rutin var viktigt men även att det dokumenterades att den genomförts. Att det fanns en rutin räckte inte, särskilt inte när många var inblandade, utan alla var tvungna att förstå poängen med att följa rutinen. Svenskans rutiner kan liknas vid engelskans ”standard operation procedure” (SOP) vilka framhålls av Mee (2007) som viktiga delar i det strategiska djurhälsoarbetet där veterinären kan bidra med viktig kunskap. Att som veterinär vara delaktig i att ta fram rutiner kan vara en stor utmaning då man behöver ta hänsyn till gårdens olika förutsättningar och resurser, men när det lyckas kan det göra skillnad för både djuren och de som arbetar med dem.

Studiematerial

Då studien baserats på data som samlats in i ett större projekt har möjligheten att påverka innehållet varit liten. Det har funnits mycket data att analysera, vilket gjort det nödvändigt att sälla bland frågeställningarna för att omfattningen av arbetet skulle bli rimligt.

Då datainsamling byggd på att veterinärerna rapporterat sina besök på internet, skickat in samtalspartners medgivande till att vara med i studien och att handledaren sedan mejlat författaren som ringt samtalspartnern, har det varit många steg i processen. Det har gjort att det ibland gått längre tid än två veckor att ringa upp samtalspartnern. Att det hunnit gå lång tid mellan rådgivningsbesöket och enkäten om upplevelsen av detsamma kan ha påverkat

resultatet, då personerna troligen hinner glömma bort vad de tyckte just då. När det kommer till anledningar till att åtgärder genomförts eller inte så har anledningarna troligen inte påverkats lika mycket eftersom verkställandet av åtgärder har pågått under en längre tid. Att samtalspartnerna har blivit intervjuade via telefon gör att de har mindre möjlighet att tänka över sina svar än vad veterinärerna har haft som har fyllt i elektroniska enkäter utan tidsbegränsning. Fördelen med att ringa upp är att det inte varit något bortfall bland samtalspartnerna efter första rådgivningssamtalet.

Det har varit väldigt intressant att prata med samtalspartnerna och fått höra deras resonemang kring frågeställningarna. Att sätta siffror som svar på frågorna gör att det blir enkelt att analysera och jämföra men det tar bort tankarna bakom och av kommentarerna till siffrorna under samtalen att döma har olika personer satt olika siffror även om deras resonemang varit likartade. I en mindre grupp ger det större utslag men med större grupper borde det ta ut varandra att en del undervärderar och en del övervärderar sina svar.

Då studien bygger på att veterinärer anslutit sig frivilligt kan resultatet inte extrapoleras till hela populationen av svenska veterinärer som arbetar med mjölkkor. Lantbrukarna valdes ut av veterinärerna varför inte heller de kan anses vara ett representativt urval av svenska lantbrukare. Då det inte fanns tillgänglig data för besättningsstorlek, avkastning och tankcelltal går det inte att jämföra gårdarna som deltar i projektet med gårdar som inte gör det. Trots detta går det att ta lärdom av det som framkommit och använda delar av det i vardagen som veterinär.

Det vore intressant att studera vidare om det finns något samband mellan genomförande av föreslagna åtgärder och typen av råd. Dels om de är formulerade enligt SMART-principen och dels om de handlar om till exempel diagnostiska undersökningar, ändring av rutiner eller ombyggnationer. Det skulle kunna hjälpa rådgivare att inleda rådgivning på en nivå som gör det enkelt för den som är mottagare av rådgivningen att genomföra åtgärder som ger resultat för att bygga upp förtroende. För att få fram tankar och åsikter om MI i djurhälsorådgivning kan semistrukturerade djupintervjuer göras med de samtalspartner vilkas rådgivningssamtal, genom analyserna inspelningarna, till stor del håller sig till MI-andan.

Om det skulle göras en liknande studie vore det önskvärt med mer likartade rådgivningsbesök för att minska bruset och enklare kunna hitta eventuella skillnader mellan grupper. Det vore även önskvärt att ha tillgång till besättningsstatistik relaterad till området för rådgivningen för att utvärdera om åtgärderna har fått någon effekt, till exempel kalvdödlighet och behandlingsfrekvens för kalvdiarré om fokusområdet är kalvhälsa.

KONKLUSION

Denna studie indikerar att veterinärer är mer kritiska till sin rådgivningsinsats än vad mjölkproducenter och djurskötare är och att det inte verkar vara negativt för genomförandet att flera åtgärder föreslås samtidigt. Djurägare och personal var mycket nöjda med sina veterinärers bemötande och flera gav uttryck för att det varit en positiv upplevelse att diskutera med sin veterinär. Veterinären gav stöd i vilka åtgärder som var viktiga, hjälpte till

med lösningar när gården kört fast och botade hemmablindhet. Det var ingen skillnad i upplevd nöjdhet eller sannolikhet att genomföra åtgärderna mellan gårdar som fått rådgivning av en MI-utbildad jämfört med icke-MI-utbildad veterinär. Det kan finnas anledning för veterinärer att ge råd om åtgärder som är lätta att implementera, som kan passa in i gårdens befintliga rutiner, som adresserar gårdens upplevda problem och vars effekt gården tror på. Sammantaget är intrycket av veterinär rådgivning positiv och antyder att veterinärer inte har anledning att vara så självkritiska.

TACK

Tack till alla veterinärer och lantbrukare som deltagit i studien för ert engagemang. Det har varit väldigt intressant och inspirerande. Tack till min handledare Catarina Svensson och min biträdande handledare Ulf Emanuelsson för hjälp och stöd under arbetets gång.

REFERENSER

- Agricam AB (2013) *Agricam SE* [Video] Tillgänglig: https://www.youtube.com/watch?time_continue=63&v=IhSxkGUS4iI [2017-09-29]
- Andersson, Y. (2017) *Veterinär kommunikation i förebyggande hälsoarbete*. Sveriges Lantbruksuniversitet. Kliniska vetenskaper/Veterinärprogrammet (examensarbete 2017:31)
- Anneberg, I., Østergaard, S., Ettema, J.F., Braad Kudahl, A. (2016) Economic figures in herd health programs as motivation factors for farmers. *Preventive Veterinary Medicine*. Vol 134. ss. 170-178.
- Britt, E., Hudson, S., Blampied, N. (2004) Motivational interviewing in health settings: a review. *Patient Education and Counseling*. Vol. 53 ss. 147-155.
- Cannas da Silva, J., Noordhuizen, J.P.T.M., Vagneur, M., Bexiga, R., Gelfert, C.C., Baumgartner, W. (2006) Veterinary dairy herd health management in Europe Constraints and perspectives. *Veterinary Quarterly*, vol. 28 (1), ss. 23-32, DOI: 10.1080/01652176.2006.9695203
- Cipolla, M., Zecconi, A. (2015) Short communication: Study on veterinarian communication skills preferred and perceived by dairy farmers. *Research in Veterinary Science*. vol. 99 ss. 60-62.
- Derks, M., van Werven, T., Hogeveen, H., Kremer, W.D.J. (2013a) Veterinary herd health management programs on dairy farms in the Netherlands: Use, execution and relations to farmer characteristics. *Journal of Dairy Science*. Vol. 96. ss. 1623-1637.
- Derks, M., van Wondenbergh, B., Boender, M., Kremer, W., Hogeveen, H., van Werven, T. (2013b) Veterinarian awareness of farmer goals and attitudes to herd health management in The Netherlands. *The Veterinary Journal* vol. 198. ss. 224-228.
- Derks, M., van de Ven, L.M.A., van Werven, T., Kremer, W.D.J., Hogeveen, H. (2012) The perception of veterinary herd health management by Dutch farmers and its current status in the Netherlands: A survey. *Preventive Veterinary Medicine*. Vol 104. ss. 207-215. doi:10.1016/j.prevetmed.2011.12.019
- Duval, J.E., Bareille, N., Fourichon, C., Madouasse, A., Vaarst, M. (2017) How can veterinarians be interesting partners for organic dairy farmers? French farmers point of views. *Preventive Veterinary Medicine*. vol. 146 ss. 16-26
- Duval, J.E., Bareille, N., Fourichon, C., Madouasse, A., Vaarst, M. (2016) Perceptions of French private practitioners' on their role in organic dairy farms and opportunities to improve their advisory services for organic dairy farmers. *Preventive Veterinary Medicine*. vol. 133 ss. 10-21
- Garforth C.J. (2011) Effective communication to improve udder health: can social science help? I: Hogeveen H., Lam T.J.G.M. (eds) *Udder Health and Communication*. Wageningen Academic Publishers, Wageningen https://doi.org/10.3920/978-90-8686-742-4_4
- Gunnarsson, J. (2016) *Attityder till förebyggande djurhälsovård hos lantbrukare och anställda inom mjölkproduktionen*. Sveriges Lantbruksuniversitet. Kliniska vetenskaper/Veterinärprogrammet (examensarbete 2016:39)
- Hansson, H. Lagerkvist, C.J. (2016) Dairy farmers' use and non-use values in animal welfare: Determining the empirical content and structure with anchored best-worst scaling. *Journal of Dairy Science*. vol. 99 (1) ss. 579-592
- Hall, J., Wapenaar, W. (2012) Opinions and practices of veterinarians and dairy farmers toward herd health management in the UK. *Veterinary Record*. Tillgänglig: doi: 10.1136/vr.100318 [2017-09-04]
- Hettema, J., Steele, J., Miller, W. (2005) Motivational Interviewing. *Annual Reviews of Clinical Psychology* vol. 1 ss. 91-111. doi:10.1146/annurev.clinpsy.1.102803.143833

- Håkansson, P. (2010) *Mjölkföretagaren och veterinären – en kommunikationsfråga Pilotstudie*. Sveriges Lantbruksuniversitet. Kliniska vetenskaper/Veterinärprogrammet (examensarbete 2010:64)
- Ivemeyer, S., Smolders, G., Brinkmann, J., Gratzner, E., Hansen, B., Henriksen, B.I.F., Huber, J., Leeb, C., March, S., Mejdell, C., Nicholas, P., Roderick, S., Stöger, E., Vaarst, M., Whistance, L.K., Winckler, C., Walkenhorst, M. (2012) Impact of animal health and welfare planning on medicine use, herd health and production in European organic dairy farms. *Livestock Science*. vol. 145 ss. 63-72
- Jones, P.J., Sok, J., Tranter, R.B., Blanco-Penedo, I., Fall, N., Fourichon, C., Hogveen, H., Krienger, M.C., Sandrum, A. (2016) Assessing, and understanding, European organic dairy farmers' intentions to improve herd health. *Preventive Veterinary Medicine*. vol. 133 ss. 84-96.
- Lam, T.J.G.M., Jansen, J., van den Borne, B.P.H., Renes, R.J., Hogeveen, H. (2011) What veterinarians need to know about communication to optimise their role as advisors on udder health in dairy herds. *New Zealand Veterinary Journal*. vol. 59 (1). ss. 8-15, DOI:10.1080/00480169.2011.547163
- Lundahl, B., Moleni, T., Burke, B., Butters, R., Tollefson, D., Butler, C., Rollnick, S. (2013) Motivational interviewing in medical care settings: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Patient Education and Counseling*. Vol. 93 ss. 157-168.
- Lundahl, B., Kunz, C., Brownell, C., Tollefsson, D., Burke, B. (2010) A meta-analysis of motivational interviewing: Twenty-five years of empirical studies. *Research on Social Work Practice*. vol. 20 ss. 137-160.
- Kristensen, E., Enevoldsen, C. (2008) A mixed methods inquiry: How dairy farmers perceive the value(s) of their involvement in an intensive dairy herd health management program. *Acta Veterinaria Scandinavica*. Tillgänglig: doi:10.1186/1751-0147-50-50 [2017-09-04]
- March, S., Brinkman, K., Winckler, C. *Improvement of animal health in organic dairy farms through 'stable schools': selected results of a pilot study in Germany*. Tillgänglig: DOI 10.1007/s13165-014-0071-5 [2017-09-29]
- Mee, J.F. (2007) The role of the veterinarian in bovine fertility management in modern dairy farms. *Theriogenology*. vol. 86 ss. 257-265 doi:10.1016/j.theriogenology.2007.04.030 [2017-09-04]
- Nilsson, M. (2009) *Mjölkkor*. Stockholm: Natur & kultur.
- Noordhuizen, J. P. T. M., Buurman, J., Wilbrink, H. J., Dobbelaar, P. (1986) A computer program to support veterinary herd health and production control on dairy farms. Proceedings of the 14th World Congress on Diseases of Cattle. Dublin, August 26-29, 1986. pp 260-265
- Radostits, O. (2001) Principles of Health Management of Food-Producing Animals. I: Duncan, L. (red), *Heard Helth food animalproduction medicine*. Philadelphia: W.B. Saunders Company, ss.1-46.
- Radostits, O. M. (1986) Bovine herd health programmes-State of the art and science. Proceedings of the 14th World Congress on Diseases of Cattle, Dublin, August 26-29, 1986. pp 233-250
- Rawley, V. (2015) Förebyggande hälsovårdsarbete i mjölkkobesättningar – Vad påverkar den veterinära insatsen? Sveriges Lantbruksuniversitet. Kliniska vetenskaper/Veterinärprogrammet (examensarbete 2015:39)
- Ritter, C., Jansen, J., Roth, K., Kastelic, J., Adams, C., Barkema, H. (2016) Dairy farmers perception toward the implementation of on-farm Johne's disease prevention and control strategies. *American Dairy Science Association*. Vol 99 ss. 9114-9125.
- Sibely, R. (2006) Developing health plans for the dairy herd. *In Practice* vol. 28 ss. 114-121

- Speksnijder, D., Graveland, H., Eijck, I., Schpers, R., Heederik, D., Verheij, T., Wagenaar, J. (2017) Effekt of structural animal health planning on antimicrobial use and animal health variables in conventional dairy farming in the Netherlands. *Journal of Dairy Science*. Vol. 100 ss. 4903-4913. <https://doi.org/10.3168/jds.2016-11924>
- Sumrall, D.P. (2011). Managing People in Today's Production Dairy Environment I: Risco, C.A. & Melendez Retamal, P. *Dairy Production Medicine*. Chichester: John Wiley & Sons, Inc., ss. 303-318. Tillgänglig: https://books.google.se/books?id=oRMNBAAAQBAJ&pg=PA304&lpg=PA304&dq=modern+dairy+enterprise&source=bl&ots=yY3elgAwTO&sig=xkerYX8LdggGyAmCBOANok9Yu0M&hl=sv&sa=X&ved=0ahUKEwiXl-Cuv6zWAhVHQJoKHW_QDmkQ6AEIdDAJ#v=onepage&q=modern%20dairy%20enterprise&f=false [2017-10-12]
- Thevos, A., Ouick, R., Yanduli, V. (2000) Motivational Interviewing enhances the adoption of water disinfection practices in Zambia. *Health Promotion International* Vol 15. ss. 207-214.
- Tremetsberger, L., Winckler, C. (2015) Effectiveness of animal health and Welfare planning in dairy herds: a review. *Animal Welfare*. Vol. 24 ss. 55-67. doi: 10.7120/09627286.24.1.055
- Waldner, C., Campbell, J. (2006) Disease outbreak investigation in food animal practice. *Veterinary Clinics Food Animal Practice*. vol. 22 ss. 75-101.
- Växa Sverige (2016) *Husdjursstatistik 2016*. Tillgänglig: <https://www.vxa.se/globalassets/dokument/statistik/husdjursstatistik2016.pdf> [2017-10-16]
- Växa Sverige (2017) *Pressmeddelande; SimHerd visar ekonomiska effekten i hela besättningen* Tillgänglig: <https://www.vxa.se/pressreleases/simherd-visar-ekonomiska-effekten-i-hela-besaetningen-2262191> [2017-12-06]
- Växa Sverige (uå) *Heatime - Smart övervakning av hälsa och brunst* Tillgänglig: <https://www.vxa.se/gardsnara-tjanster/fruktsamhet/brunsthjalpmedel/tradlos-overvakning/> [2017-09-15]

BILAGA 1

Enkät att besvaras av veterinären efter rådgivningsbesöket

Frågor om veterinären, besvaras efter deras första besök.

Grundfråga nummer;

1. Namn
2. Födelseår
3. Kön
4. Legitimations-år
5. Hur många år har du arbetat som veterinär i mjölkbesättningar?
6. Hur länge har du arbetat med djurhälsorådgivning?
7. I vilken omfattning har du arbetat med djurhälsorådgivning? Ungefärlig omfattning av heltid under dessa år.
8. Har du deltagit i fortbildning som rör mjölkkor eller rådgivningsarbete efter examen?
9. Har du tidigare gått utbildning i kommunikation och/eller bemötande?

Frågor om gården och rådgivningssamtalet, som besvaras efter samtliga besök.

Fråga nummer;

1. Datum för rådgivningssamtal
2. Dagens datum
3. Gårdsnamn
4. Produktionsplatsnummer (PPN)
5. Den person jag talade med var (ägare/anställd)
6. Namn på personen jag talade med
7. Mobiltelefonnummer till personen jag talade med
8. Typ av rådgivning
9. Typ av verksamhet på gården
10. Min bedömning är att samtalspartnern i början av samtalet var generellt positivt inställd till djurhälsoförbättrande åtgärder (Likert-skala 1-6)
11. Min bedömning är att samtalspartnern i slutet av samtalet var generellt positivt inställd till djurhälsoförbättrande åtgärder (Likert-skala 1-6)
12. Min bedömning är att samtalspartnern under samtalet tydligt visade att en hade förstått den information som jag velat förmedla (Likert-skala 1-6)
13. Min bedömning är att samtalspartnern under samtalet förmedlade sina egna skäl och motiv till att genomföra djurhälsoförbättrande åtgärder (Likert-skala 1-6) – ingår i samband 4.
14. Min bedömning är att samtalspartnern har tillräcklig kunskap om den egna verksamhetens möjligheter och begränsningar för ett samtal om djurhälsoförbättrande åtgärder (Likert-skala 1-6)
15. Jag är tillfreds med min egen insats under rådgivningssamtalet (Likert-skala 1-6)
16. Min bedömning är att samtalspartnern uppfattade min arbetsinsats som positiv (Likertskala 1-6)

17. Jag upplevde att den tid jag avsatt för besöket och samtalet var tillräcklig (Likert-skala 1-6)
18. Jag upplevde att den tid samtalspartnern avsatt för besöket och samtalet var tillräcklig (Likert-skala 1-6)
19. Har ni tagit fram en skriftlig hälsoplan som ett led i din rådgivning på gården
20. Vilket/vilka fokusområde(n) har ni planerat/diskuterat att arbeta med eller har du gett råd om
21. Vilka åtgärder inom det aktuella fokusområdet har ni planerat/diskuterat att arbeta med eller har du gett råd om
22. Jag upplevde att samtalspartnern i hög grad var delaktig i att ta fram planen eller (om plan ej tagits fram) diskutera fokusområden och/eller olika djurhälsoförebyggande åtgärder (Likert-skala 1-6)
23. Min bedömning är att samtalspartnern kommer att följa den plan för djurhälsoförbättrande åtgärder som vi upprättat eller (om plan ej upprättats) genomföra de åtgärder som vi diskuterat/jag gett råd om (Likert-skala 1-6) – ingår i samband 2.

BILAGA 2

Enkät att besvarats av samtalspartnern på gården efter rådgivningsbesöket

Fråga nummer;

1. Gårdsnamn
2. Produktionsplatsnummer (PPN)
3. Veterinärens namn
4. Namn på samtalspartnern på gården
5. Datum för telefonenkät
6. Datum för rådgivningssamtal
7. Typ av plan (skriftlig plan vid ett tidigare besök, skriftlig plan vid detta besök, skriftlig plan vid ett senare besök, muntlig plan, diskussion om fokusområden, gett råd)
8. Födelseår
9. Kön
10. Roll i företaget (ägare, anställd och arbetsledare, anställd utan att vara arbetsledare)
11. Hur många år har du arbetat med djur?
12. Vilken är din högsta avslutade utbildning? (grundskola, gymnasial, eftergymnasial, högskoleutbildning)
13. Har du gått någon lantbruksutbildning? Vilken typ av utbildning?
14. Hur nöjd är du veterinärens bemötande vid det aktuella besöket? (Likert-skala 1-6)
15. Hur nöjd är du med veterinärens kompetens vid det aktuella besöket? (Likert-skala 1-6)
16. Hur nöjd är du med veterinärens tidseffektivitet vid det aktuella besöket? (Likert-skala 1-6)
17. Jag deltog aktivt i samtalet. (Likert-skala 1-6) – ingår i samband 3.
18. Jag är tillfreds med min egen insats under samtalet (Likert-skala 1-6)
19. Jag upplevde att den tid jag avsatt för besöket och samtalet var tillräcklig (Likert-skala 1-6)
20. Jag upplevde att den tid veterinären avsatt för besöket och samtalet var tillräcklig (Likert-skala 1-6)
21. Skatta på en skala från 1-6 (Likert-skala) hur väl veterinärens uppgift om skriftlig/muntlig plan/diskussion/råd stämmer med din upplevelse.
22. Jag var i hög grad delaktig i att ta fram planen /diskussionen (Likert-skala 1-6)
23. Hur sannolikt är det att du kommer att kunna följa planen / följa det ni diskuterat / följa råden (Likert-skala 1-6) – ingår i samband 1.
24. Hur många personer på gården utöver dig själv är direkt inblandade i att utföra åtgärderna i planen / åtgärderna som ni diskuterat (åtgärderna i råden (Likert-skala 1-6)
25. Hur sannolikt bedömer du att det är att andra inblandade personer kommer att följa planen / följa det ni diskuterat / följa råden (Likert-skala 1-6)
26. Hur stor möjlighet upplever du att du har att påverka de andra personerna på gården att bidra till att genomföra planen / genomföra det ni diskuterat / genomföra åtgärderna i råden (Likert-skala 1-6)

BILAGA 3

Frågor som veterinären besvarar efter uppföljningsbesöket

1. Datum för uppföljningssamtal
2. Dagens datum
3. Gårdsnamn
4. Produktionsplatsnummer (PPN)
5. Den person jag talade med var (ägare/anställd)
6. Namn på personen jag talade med
7. Mobiltelefonnummer till personen jag talade med
8. Hur är din sammantagna uppfattning om din rådgivningsinsats när du sett vilka åtgärder som genomförts?
9. Hur nöjd är du med gårdens insatser för att genomföra åtgärderna? – ingår i samband 2.

BILAGA 4

Frågor som besvarats av samtalspartnern efter uppföljningsbesöket

Fråga nummer;

1. Gårdsnamn
2. Produktionsplatsnummer (PPN)
3. Veterinärens namn
4. Namn på samtalspartnern på gården
5. Samma som vid intervju 1? (om ”nej” ställs frågorna 10-15 till den nya samtalspartnern, annars inte)
6. Datum för telefonenkät
7. Datum för rådgivningssamtal
8. Datum för uppföljningsbesök
9. Typ av plan (skriftlig plan vid ett tidigare besök, skriftlig plan vid detta besök, skriftlig plan vid ett senare besök, muntlig plan, diskussion om fokusområden, gett råd)
10. Födelseår
11. Kön
12. Roll i företaget (ägare, anställd och arbetsledare, anställd utan att vara arbetsledare)
13. Hur många år har du arbetat med djur?
14. Vilken är din högsta avslutade utbildning? (grundskola, gymnasial, eftergymnasial, högskoleutbildning)
15. Har du gått någon lantbruksutbildning? Vilken typ av utbildning?
16. Hur nöjd är du veterinärens bemötande kring rådgivningen det senaste halvåret? (Likert-skala 1-6) – ingår i samband 6.
17. Hur nöjd är du med veterinärens kompetens kring rådgivningen det senaste halvåret? (Likert-skala 1-6) - ingår i samband 7.
18. Hur nöjd är du med veterinärens tidseffektivitet kring rådgivningen det senaste halvåret? (Likert-skala 1-6)
19. Hur nöjd är du med den information du fått av veterinären i rådgivningen det senaste halvåret? (Likert-skala 1-6)
20. Veterinären hjälper mig att se mina och gårdens styrkor. (Likert-skala 1-6)
21. Veterinären hjälper mig att se mina och gårdens möjligheter. (Likert-skala 1-6)
22. Veterinären frågar mig om vilka mål vi har för vår verksamhet och vår djurhälsa. (Likert-skala 1-6) – ingår i samband 8.
23. Veterinären verkar tänka att jag vet vad som är bäst för gården och djuren. (Likert-skala 1-6)
24. Veterinären är nyfiken på vad jag tycker och tänker och på mina lösningar på de områden vi diskuterar. (Likert-skala 1-6)
25. Veterinären är intresserad av att hjälpa mig förbättra djurhälsan på mitt sätt. (Likert-skala 1-6)
26. Hur väl stämmer veterinärens uppgift om åtgärderna? (Likert-skala 1-6)
27. Hur nöjd är du med era insatser på gården att genomföra åtgärderna? (Likert-skala 1-6)

28. Vi har genomfört åtgärderna planen/*åtgärderna vi diskuterat*/åtgärderna veterinären gett råd om. (Likert-skala 1-6) – ingår i samband 1.
29. Vilka av åtgärderna har ni genomfört full ut? – ingår i samband 3, 4, 5, 6, 7, 8.
30. Vilka av åtgärderna har ni delvis genomfört? – ingår i samband 3, 4, 5, 6, 7, 8.
31. Vilka av åtgärderna har inte alls genomfört? – ingår i samband 3, 4, 5, 6, 7, 8.
32. Enligt din uppfattning, vilken är de främsta anledningarna till att ni genomfört dessa åtgärder?
33. Enligt din uppfattning, vilken är de främsta anledningarna till att ni delvis genomfört åtgärderna?
34. Enligt din uppfattning, vilken är de främsta anledningarna till att ni inte alls genomfört åtgärderna?
35. Hur stor möjlighet upplever du att du personligen har haft för att påverka genomförandet av åtgärderna? (Likert-skala 1-6)